

اؤرتوقرافى چالیشمالاریمیز و بوگونکو طلبلر

ابراهیم رفر

۱۳۸۰- جی ایلده یازچیلا،
اؤجولار و آذربایجان تورکجه سینده
چیش ائدن مطبوعاتین ایشتیراکی ایله
کنچیریلیمیش اولان اؤرتوقرافى
سمنارینین آدیغی قرارلار دیلیمیزین
اساسلارینی برکیتمک و اؤنو موؤکم
قایدالار چرچیهسینه یولتمک اؤغروندا
آتیلیمیش ان قیمتلی آدیملاردان ایدی. بیز
بو گوندهک وارلیقدا همین قایدالاری
بوتون اینجهلیکلری ایله تطبیق ائتمگه
چالیشمیشیق و داخیلده و خاریجده نشر
اولان کیتابلار و قزتلر ده گنیش میقیاسدا
بو حرکتیه قاتیلیمیشلار. بو قایدالارین
اهمیتلی جنبه لریندن بیر ده اولارین
دموکراتیك پرنسیپلر اساسیندا قبول
اندیلمه سیدیر کی، «شخصی» یازی
قایدالارینین ترسینه اولراق، اولارین
گنیش میقیاسدا تبلیغ اندیلمه سی و بوتون
یازیلاردا اساس گؤتورولمه سینین
مشروعیت قاینای ساییلماقدادیر.

بوتونلا بئله زامان کنچدیکجه همین
قایدالاری داها دا اینجهلشدیرمک و داها
منطیقی شکله سالماق ضرورتی اینکار
اندیلمز دیر. آنجاق کسکینلیکله فیکیر
وئریمه لیدیر کی، بورادا بوؤوک امک
حسابینا یاراتدیغیمیز تمللری پوزوب،
بئتیدن یاراتماق فیکری دوزگون اول
بیلمز. بیز ذاتاً قرارا آدیغیمیز ایملار
قایدالارینی نجه ایلدن بیر گوردن
کنچیرمک و قلم تجرویه لریمیزدن
فایدالانراق، اولاردا مو عین تنظیمات
تطبیق ائتمگی منطقیه اویغون
گوروروک.

بعضی قلم یولداشلاریمیزین طرفیندن
مو عین مادطره قارشى منفی یاخود

تتقيدي مونا سيبتلر ده ايفاده اولونماقدادير كي، بيزيم فيكي رلر يميز له اوست- اوسته دوشوب- دوشمه ديگيندن آسيلي اولمايلاق، اوللار ا فيكي ر وئرمگي بير ضرورت حساب ائدير يك.

ميشال اوچون بئله بير دوشونجهيه راست گللك اولور كي، «اورتوقرافي قايدالاري بير او قدر ده اهميتلي دگيل» و ياخود «بيزيم ايملا قايدالاري حاقيندا قرار قبول ائدمجك قدر اكادميك تحصيلي اءاملار يميز يوخودور».

اوستادين فيكرينجه صايبتلري لوزومو اولمادان عربجه سورلرين قورولوشونا كئچيرتمك اوخوجولار اوچون تانيش اولان مينلرجه سورو اوللارين نظرينده يابانچيلاشديرماق دنمكدير. «هر گون گوروشدوگوموز بير اسكي دوست گئيم- گئيميني ديشيب، بيغ- ساققال قويدا، بيز اونو تانيماقدا چتيليك چكيريك.»

بيرينجي فيكين اساس سيز اولدوغو اور- اورونه ايدندير، چونكي يازي اينسانلار آراسيندا گوجلوه علاقه لنديرمه واسيطه سيدير و واحد ايملا قايدالاري اولماديغيندا علاقه لنديرمهن ده سور گنده بيلمز. ديلين قايدالاري داخيلدير، بئله كي هئچ كيمسه ديل قايدالاري يارادا بيلمز، اوللاري سادجه كشف ائتمك و اوپرتمك و يازيلاردا ايستيفاده ائتمك لازيمدير. انجاق ايملا قايدالاري بوئونا فرقليدير. ايملا قايدالاري، ديلين داخيلي قانونلارينا سويكنهرك، اينسانلارين آراسيندا بير نووع قارشيلقلي آلاشما سايلماقدادير.

شاعير سوئمز هابئله اينانير كي: «بيزيم بو گون ان اهميتلي مساله ميز آرزولاديغيميز «آنا ديلده درسليك» مساله سيدير. دنمك اوشاقلار يميز ايبتيديدن فارسجا، توركجه و عربجه ني اوخوياجاقلار. عربجه ده «جزو عم»- ين ايلكين سورولرينده: مالك، صراط، مستقيم، ملك، صدور، حاسد و عالم كيمي سورلري توركجه ده: ماليك، صيراط، مستقيم، مليك، صوبور، حاسيد و عاليم كيمي يازماق زوروندا قالاقلار. انلهجه ده فارسجا منتلرده فارسلاشميش عربجه سورلري، مثلاً مذاكره، مكاتبه، محنت، حرمت و معلم كيمي سورلري توركجه درسليكه: موزاكيره، موكاتبه، موحنه، حورمت، و موعنيم كيمي يازمالي اولجاقلار. بئله ايسه ايلك قديملي آتاركن هئچ نه لوزومو اولمايان بو «ايكيليك» قارشيسيندا سارسيلاجاقلار! گونش كيمي

انليميزين تانينميش شاعيري كريم مشروطهچي (سوئمز) جنابلاري عربجه دن و فارسجادان آينما كلمه لرين يازيليشي حاقيندا بعضي باشقا دوستلار كيمي بو فيكري مودافيعه ائديرلر كي، بو آينما كلمه لرين ايملاسي اولدوغو كيمي ساخلانيلسين و سادجه دوغمالاشميش آينما كلمه لر توركجه نين فونتيك قايدالارينا اوغون شكيلده يازيلسين (داتاً) بيرينجي اورتوقرافي سميناري بئله بير

آيدين اولان بومسالهني ان ياخين اولادلاريميزين و نو طريميزين اوزرينده سيناماغيميز هنج ده چتين بير ايش دگيلدير.»

شاعيرين ايفادهسي ايله دئسك: «عربجه سورلري فونتيك يازاندا بعضاً سورون اصل معناسي ديشيلير. ميثال اوچون مكاتب (مكتب سورونون جمعي - مکتبلر). بو سورو «مکاتب» كيمي يازاندا «مکتوبلار» معناسيني ايفاده ائدير. معارف (معريفتلر، بيلگيلر) سورونو «معريف» شكليده يازاندا «معروفلار» معناسيني يئتيرير. «مهم» سورونو فونتيك يازاندا «موهوم» اولور، بو دا آيديندير كي، اوخوجونون ذهنينده باشقا بير معناني ايفاده ائدمكدير (موهوم: خيالي، غنير- واقعي)¹. «مدت» سورونو فونتيكلشديرنده اولور «مودت» (= مودت، دوستلوق)²، «طب» سورو اولور «طيب» (پاك) و سايرير.»

يئنه ده حورمتلي مشروطهچي نين اوز ايفادهسيني ايشلتسك: «دونيادا هنج

بير ديل خالص دگيلدير. هر هانسي بير ديله باشقا ديللردن بير چوخ سور جوكلر اول قوناق گلير، سونرا ائو صاحيبي نين طرفيندن سئويلنده، او دا يئريني خوشلايب، قالاسي اولور. داها سونرا ائوين جمعيتينه قاتيلير. بو قبيل دخيل سورلرين معناسي خالقين ساوادسيزلاري و يا هله ساوادلانميش اوشاقلاري طرفيندن انلاشيلارسا، او سورلره داها دخيل سورلر دئمك اولماز، بلكه همان خالقين انا ديلي نين مالي كيمي سانيلار. راديو، تلويزيون، ماشين، حقيقت، اخلاق، صداقت، امانت، حساب، كتاب و سايرير. بونا اساساً بيز انا ديل دئنده توركجه ميميزين بوتون اصيل عونصورلري، هم ده ديليميزين مالي اولموش بوتون دخيل سورلر نظرده توتولور... ۱۳۲۴/۲۵ لرده ايبتيديايي كيلاسلار اوچون يازيلميش آلتاي جيلد در سليكلمده ده دخيل سورلرين اصلي يازيلميشينا توخونماميشلار. بو بير طرفدن اونو ثبوت ائدير كي، ميلي حوكومتين معاريفچيلري اوزلرينه دوشونموردولر، بلكه بير دقيقه اوزلريني اويرنجي نين يئرینه قويوردولار و بونا اينانيرديلار كي، موعين بير سورون ايملاسي ني ايكي شكيله يازماق اونو چاشديرار. ديگر طرفدن ايسه سياستچيلري ده اذربايجاني ايراندان آييرماق و نتيجهده اليفباني ديشمك فيكرينده دگيلديلر و كئچميشله ايلگيني موحافيزه ائتمك طرفداري ايديلر.»

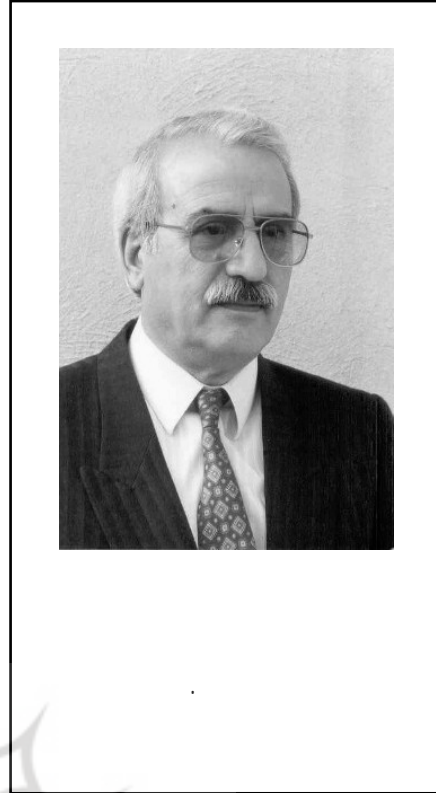
شاعير سوئمز بوئو دا وورغولايير كي: «دوكتور نطقي نين بو ساحده ايشله ديگي زامان، دا يانديغي پرينسيپلرين

- 1 - « »
 « »
 « » « »
 « »
 2 - « » « » « »

علامتەر، ایمکان داخیلینده، اۆتجهدن ایشلانیب، ذهنلرده داها چۆخ ساییقهسی اولان علامتلردن آینار سا، مقصده اویغون اولار. بو بارده بیر موقاییسهلی جدول ده حاضر لانیب، اؤستادین ایختیاریندا قویولدو.»

شاعیر سوئمز ایملای قایدالاری حاقیندا فیکیرلرینی دانیشدیقدان سوئرا یازیر:

«سوئومون سوئوندا سمینار لارین کئچیریلدیگی ۱۳۷۹/۸۰ - جی ایلرده دیلیمیزین ایملای اوزرینده نئجه آی ایشلهین، آغیر زحمته قاتلاشان، خوصوصیله ایشینی - گوجونو بوراخیب، سمینار لاردا ایشتیراک ائتمک اوچون شهرستانلاردان تهرانا گلن آنا دیل و مدنیتیمیزین عاشیقلاریندن عؤذر دیله بیرم. سمینارین ایبتیدایی ایجلاساریندا دانیشیق لاریمیزین آیریجا بیر یئرده و یا کاستده یازیلما دیغینا گوره¹، بو یازینی «وارلیق» درگیسینده، اوزو ده لوظفاً ایملاسینا ال وورمادان² درج ائتدیرمک ایستیدعاسی ایله برابر، اؤستادیمیز

ایچینده «تاریخیلیک» و «سادهلیک» پرینسیپی ده وار ایدی. تاریخیلیک پرینسیپینه رو عایت ائله سک، سادهلیگه ده عملاً رو عایت اولونار. بوئو بیر اون یاشلی مکتب اوشاگی دا بیلیر کی، «مناسبت» سوؤو «موناسیبت» شکلندن داها ساده دیر. عئینی زاماندا یازیلی تاریخیمیزده، درسلیکلرده و باشقا کیتابلاردا «مناسبت» یازیلماش دیر.

- 1

- 2

دوكتور جواد هيئت جنابلا رينا تقديم
انديرم.».

توتولمايدير كي، هر كلمه بير قروپو
تمثيل اندير، مثلا شوهرت، صوحبت،
حورمت، توهمت كي مي كلمه لر ين سس
قورولوشو عئيدر، ياخود داموباريزه،
موصاحيه، موشاجيره كي مي كلمه لر
باشقا بير قروپون اورنگيدر. نووبتي
صحيفهده قئيد اولونان سورغولارا
قارشى جاو ابلار يني ان قيسا زاماندا
وارليق درگيسي نين ادرسيه (تهران،
خيابان فلسطين شمالي، شماره ۱۵۱)
گوتدر مگينيزي ريجا انديرمك و بو
اراشدير ما ايشينه قاتيلماغينيزدان دولايي
تشگوروموزو بيلديريرمك.

مشروطهچي جنابلا ري و باشقا قلم
صاحبلا ري نين مولا حظه لر يني اوپرنمك
بيزيم بورجوموز دور، انجاق طبعيدر
كي، اونلا ري وارليغين يازيلار يندا تطبيق
انلهمك ايمكانيميز يوخدور، چونكي
ايملا قايدالار يميز بير- ايكي نفرين
شخصي ساليقلا ري اساس يندا
قورولما ميشدير. بيز او سميناردا
ايشتيراك ائدن و قطعنامه يه قول چكن
علمي هئياتين و عوموم ايشتيراكچيلارين
قارشيسيندا مسئوليت داشي بير يق. اگر
بعضي دوستلار بو قايدالارين بير
حيصه سي ايله راضيلاشا بيلمير لر سه،
اونلارين فيكير لر يني اوپرنيب، گلهجك
سمينار لاردا اراشدير ما و يئيدن سسه
قويما ضرورتي وار. بيز اور باشيناليقلا
يازي قايدالار يميزي ديشسك، داها چوخ
و داها منطقي موخاليقتلر له
قارشيلاشا ري ق. بو اوزدن ايملا
قايدالار يميزي اوپرنمك، قوروماق و
اونلا ري اينكيشاف ائديرمك و لازيم
گلينجه يني سمينار لار كنچيرمك و ايملا
قايدالار يميزدا لازيم اولان دوزليشلا ري
وئرمك هر زامان اولدوغو كي مي، بير
معنوي ضرورت سايلما قدادير. بو
ايستيقامتده وارليق درگيسي بعضي
كلمه لر ين يازيليشي حاقيندا قلم
تجروبه لر ينه ماليك اولان بوتون
ضيا ليلارا اوز توتور و اونلا ري ن
فيكيري ني اوپرنمگه چاليشير و اونلاردان
اشاغيداي سورغولارا جاواب وئرمك له
بو اراشدير مادا بيزه يارديمچي
اولما قلا ري ني ريجا انديرم. نظرده

